

Namazı Terk Etmenin Hükümü

Namaz, hicretten bir buçuk sene evvel İsrâ gecesi her mükellef üzerine farz kılınmıştır. İslam'ın, imandan sonraki en önemli emridir. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) yedi yaşına girmiş olan çocuklara emredilmesini, on yaşına girdiklerinde üzerlerine daha birçok düşerek namaz kılmalarının sağlanması hatta bunun için hafifçe dövüleceklerini buyurmuştur.¹¹¹

عَنْ عَمْرٍو بْنِ شُعْبَةِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوا أَوْ لَا دَكْمٌ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَنَدِينَ وَأَضْرَبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرَ سَنَدِينَ وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ

Amr b. Şuayb babsından o da dedesinden (Allah onlardan razi olsun), Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Çocuklarınız yedi yaşına ulaşıklarında onlara namazı emrediniz. On yaşına geldiklerinde namaz kılmazlarsa onları (hafifçe)dövün ve (o yaşa gelen çocukların)yataklarını da ayırın."¹¹²

Kitap, sünnet ve icma ile sabit olan namaz, farz-ı ayn bir ibadettir. Bu hususta Müslümanlar arasında herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir.

Allah Teâlâ şöyle buyuyor:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَوْنَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعَيْنَ

"Namazı kılın, zekâti verin. Rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin."¹¹³

Bir diğer ayet-i kerimesinde Allah Teâlâ şöyle buyuyor:

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا إِلَلَهَ وَقُوَّادَ الْمَلَائِكَةِ وَقُوَّادَ الْجُنُودِ فَإِذَا اطْهَأْتُمْ نَذْنَتَمْ فَلَا تُقْبِمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كَتَارَاتٌ مَوْقُوتَةٌ

"Namazı kıldınız mı, gerek ayakta, gerek otururken ve gerek yan yatarak hep Allah'ı anın. Güvene kavuştunuz mu namazı tam olarak kılın. Çünkü namaz, mü'minlere belirli vakitlere bağlı olarak farz kılınmıştır."¹¹⁴

Peygamber Efendimiz(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرَو قَالَ عَبْدُ اللَّهِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنْدَى إِلَسْلَامٌ

عَلَىٰ خَمْسَةِ حَادَّةٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَإِنِّي تَاءُ الرَّكَأَةِ وَحْدَجَ الْبَيْتَ وَصَوْمَ رَمَضَانَ

İbn Ömer (Allah onlardan razı olsun), Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "İslam beş temel üzerine bina edilmişdir. Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, Beytullahı haczetmek ve Ramazan orucunu tutmak"^[1]

Namazın farz olduğuna dair icma eden âlimler, onu inkâr edenin kâfir olduğu konusunda da icma etmişlerdir. Bu konuda herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir.

Bu denli önemli bir ibadeti Müslüman olanın yerine getirmemesi düşünülemez. Hatta o kadar ki sadece baş işaretini (ima) yapabilecek olan bir hastanın dahi namazı terk etmesine ruhsat verilmemiştir. Namaz, bu önemine rağmen terkedilecek olursa onu terk eden hem dünyada hem de ahirette cezalandırılır.

Namaz kılmayanların Ahirette ki cezalarına ilişkin olarak Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

فِي جَنَّاتٍ يَرْتَمِي إِلَّا مُحَمَّدٌ عَنْ أَنْ يَرْتَمِي إِلَّا مُحَمَّدٌ فِي سَقَرٍ فِي كَكْمَنَاتٍ

"Onlar cennetlerdedirler. Birbirlerine suçlular hakkında sorular sorarlar ve dönüp onlara söyle derler: "Sizi Sekar'a (cehenneme) ne soktu?" Onlar söyle derler: "Biz namaz kılanlardan değildik."^[2]

فَخَلَفَ مَنْ بَعْدَهُمْ أَصَاعِدُوا الصَّلَوةَ وَاتَّبَعُوهُمْ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيْرَ

"Onlardan sonra, namazı zayı eden, şehvet ve dünyevî tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır."^[3]

Namazı terk etmenin dünyadaki cezasına gelince: Hanefi fakihlerine göre; namazın farz bir ibadet olduğunu kabul ettiği halde, onu sırf tembelliği veya umursamazlığından terk eden kişinin cezası; hapsedilmesi ve namaz kılincaya kadar dövülmesidir. Bu durumda ya tövbe edip namazını kılar, ya da hapishanede ölürlür. Orucu terk edenin cezası da budur.

Hanefilere göre Müslüman, namaz kılmadığından dolayı öldürülmez. Çünkü Peygamber Efendimiz(Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِأَمْرِئٍ مُؤْمِنٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ إِلَّا هُوَ الْحَدِيدُ ثَلَاثَةِ الْشَّيْءَ بِالْزَّيْنِ وَالْمَذْنَفِ وَالْمَتَارِكِ لَدِينِهِ الْمُفَارِقِ لَتَجْمَعَةِ

Abdullah (Allah ondan razı olsun), Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: **"Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah Resülü olduğuma şahadet eden Müslüman bir kimsenin kanı** (öldürülmlesi) **asla helal değildir.** Ancak üç seyden dolayı helaldır; **dul kadınının zinası, cana karşı can[8], dini terk edip cemaatten (İslam'dan) ayrılmak."**⁽¹⁾

Şafîî, Malikî ve Hanbelilere göre namazı terk eden kişi mürted (dinden dönen) gibi üç gün tövbe etmeye çağrılır. Tövbe etmezse öldürülür. Ancak Şafîî ve Malikilere göre öldürülme sebebi, Hanbelilerin ileri sürdüğü öldürme sebebinden farklıdır.

Şöyled ki; Şafîî ve Malikilere göre namazı terk edenin öldürülmesi "hadden" dir. Zira namazı terk etmek; zina, iffete iftira, hırsızlık ve diğer şer'i cezalar gibi" haddi gerektiren bir suçtur. Yani ceza hukukunda işlenen suça karşı mahkemenin vereceği cezadır. Bu şekilde öldürülen, Müslüman olarak ölmüş olur. Kâfir olduğundan dolayı öldürilmiş olsaydı Müslüman ölüye uygulanan cenaze namazı ve sair işlemler ona uygulanmayacaktır. Fakat Müslüman olarak ölmüş olacağı için cenazesini kılınacaktır.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

نَّ اللَّهَ أَعْلَمُ بِغَفَرَانِ أَنَّ يُشْرِكَ مَنْ يُشْرِكُ بِاللَّهِ فَقَدْ دُونَ ذَلِكَ لَمْ يَمْنُ يُشْرِكَ بِاللَّهِ فَقَدْ صَلَّى صَلَالَةً بِعِيدٍ

"Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları, dilediği kimseler için bağışlar. Allah'a ortak koşan, kuşkusuz, derin bir sapıklığa düşmüştür."⁽¹⁸⁾

Bu konuda birçok hadisi şerif vardır. Bu hadislerden biri de Ebu Hüreyre (Allah ondan razı olsun)'den rivayet edilen şu hadis-i şeriftir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَوْلَ مَا يُخَالِفُ الْقِيمَاتِ مِنْ أَعْمَالِهِ قَوْلُ رَبِّنَا جَلَّ وَعَزَّ لِمَلَائِكَتِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ ازْظَرُوا فِي صَلَاةِ كَعْدَى أَتَمَّهَا فَإِنْ كَانَ فِي تَامَّهَا كَتَبَتْ لِهُ تَامَّةً وَإِنْ كَانَ أَنْتَ قَصَّ مِنْهَا شَيْئًا قَالَ ازْظَرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطْوِيعٍ فَإِنْ كَانَ لَهُ تَطْوِيعٌ قَالَ أَتَمَّهُ وَلَعَبْدِي فِرِيزَتْهُ مِنْ تَطْوِيعٍ تُؤْخَذُ الْأَعْمَالُ عَلَى ذَاكِمٍ

Ebu Hüreyre (Allah ondan razı olsun), Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Kıyamet gününde kulun ilk hesaba çekileceği şey farz namazdır. Eğer bu namazı tam olarak yerine getirmişse ne güzel! Yerine getirmemişse ona şöyle denecektir: Bakın bakalım bu kişinin nafile namazı var mıdır?

Eğer nafile namazları var ise, noksan olan farz namazları nafile namazlarıyla tamamlanır.

Sonra diğer farzlar için de aynı şeyler yapılır.”¹¹¹

Bu iki mezhebe göre namazı terk ettiğinden dolayı öldürülen kişinin cenaze namazı kılınır ve Müslümanların mezarlığına defnedilir.¹¹²

Ahmed bin Hanbel (Allah ondan razi olsun)'e göre; hiçbir özür olmaksızın namazı terk eden kâfir olacağından dolayı öldürülür.

Umursamazlığı veya tembelliğinden dolayı namazı terk eden kişi, önce namaz kılmaya çağrılır. Ona "Namaz kılarsan ne güzel! Kılmazsan seni katledeceğiz" denir. Bu davetten sonra kılarsa, ne güzel! Kılmazsa katli vacib olur. Ancak katledilmeden önce üç gün hapsedilir. Bu günler içerisinde her namaz vakti, namaz kılmaya çağrılır, katledilmekle korkutulur. Yine de kılmazsa katledilir.

Ahmet b. Hanbel bu görüşüne şu ayeti ve beraberinde birçok hadis-i şerifi delil getirmiştir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

فَلَا تُذْهِنْ إِنْسَانَ حَتَّىٰ إِلَّا شَرِكَ بِنَاهِيَةِ مُهُمَّةٍ وَحَدْنَاهِيَةِ مُهُمَّةٍ
وَأَدْهَمْ وَهُمْ وَأَقْهَمْ كُلَّ وَهُمْ مَرْصَدٌ فَإِنْ تَبُوا وَأَقْامُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
فَخَلْقُكُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"Haram aylar çıkışında bu Allah'a ortak koşanları artık bulduğunuz yerde öldürün, onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerine oturup onları gözetleyin. Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâti da verirlerse, kendilerini serbest bırakın. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.”¹¹³

Bu ayete göre serbest bırakılma şartı tövbe edip namaz kılmasına bağlanmıştır.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ مَعْنَى
اللَّهِ مَعْنَى اللَّهِ عَلَيْهِ وَسِلْمٌ يَقُولُ إِنَّ الرَّجُلَ
وَبَنْ الشَّرِكَ وَالْكُفْرِ تَرَكَ الصَّلَاةَ

Câbir b. Abdillah (Allah ondan razi olsun), Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: *"Kuşkusuz kişinin, küfür ve şirk ile arasında namazı terk etmek vardır”¹¹⁴*

Ezcümle: Hanefî, Malikî ve Şafîîlere göre tembellik veya umursamazlığından dolayı namazı terk eden kişi, namazın farz bir ibadet olduğunu kabul ettiği sürece kâfir olmaz. Ancak günahkâr bir Müslüman olur.

Çünkü bir kimsenin kelime-i şehadet getirdikten sonra cehennemde ebedî olarak kalmayacağına

dair kesin deliller vardır.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ مَرْتَلَةً أَنَّ اللَّهَ لَا يَقُولُ وَاللهُ إِلَّا عَذَابُ اللَّهِ فَمَنْ قَالَ إِلَّا عَذَابُ اللَّهِ فَقَدْ عَصَمَ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ وَقَدْ عَصَمَ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ وَعَذَابُ اللَّهِ

Ebu Hüreyre (Allah ondan razı olsun), Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "*Lâ ilâhe illallah* (Allahtan başka ilah yoktur) **deyinceye kadar insanlarla savaşmakla emredildim. Artık her kim *Lâ ilâhe illallah* derse malı ve kanını benden korumuştur.** (Mali alınamaz, kanı akıtılamaz [15].) Ancak bir hak nedeniyle (kısas edilmesi veya malının alınması) **gerekirse müstesna.** Artık bu kimsenin hesabı Allah Teâlâ'ya aittir." ^[16]

Hanbelilerin namazı terk edenin kâfir olduğuna dair getirdikleri hadisleri Hanefî, Şafîî ve Malikîler, namazı terk etmemeyi helal kabul eden veya kâfirin müstahak olduğu cezaya çarptırılmayı hak eden manasında tevil etmişlerdir.

Özetle şöyle denir: Namazı inkâr eden kâfir olur. Hiçbir dini mazereti olmadığı halde sîrf tembelliğinden dolayı namazı terk eden bir Müslüman, darbedilir ve kılincaya kadar hapsedilir. Unutulmamalıdır ki bu tür cezaları uygulama şahısların işi değildir. Aksine yetkili makamların işidir.

Allah Teâlâ "**Dinde zorlama yoktur**" buyurduğu halde nasıl olurda namaz kılmayan kişi bu tür cezalarla namaz kılmaya zorlanabilir şeklinde akla gelen suâlin de cevabı sudur.

Evet, Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

لَا إِكْرَاهٌ فِي الدِّينِ وَمَنْ قَدْ تَبَرَّأَ مِنَ الرِّجْسِ فَإِنَّمَا يَنْهَا لِغَيْرِيْنَ يَكْفُرُ بِالظَّاغُوتِ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدْ أَسْلَمَ الْوُثْقَى لَا إِذْنَ فِي سَامَاءِ السَّمَاوَاتِ لَوْلَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلَيْهِمْ

"Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklığından iyice ayrılmıştır. O hâlde, kim tâğûtu tanımayıp Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapmışmıştır. Allah, hakkıyla iştiridir, hakkıyla bilendir." ^[17]

Yani: Artık hak ile bâtil açıkça ortaya çıkmış, biri diğerinden ayrılmıştır. İslam'da, dine girmek için zorlama yapmak yoktur. Doğru değildir. Öyleyse kim, şeytan ve putlar gibi, Allah'tan başka tapınılan tağutları/putları-şeytanı tanımaz da sadece Allah'ın, kendisinin rabbi ve hak mabudu olduğuna iman ederse şüphesiz ki o, en sağlam bir iman kulpuna yapmışmıştır. O kulp kendisine sarılanı Allah'ın azabı ve cezasından kurtaracak olan en sağlam bir kulptur. Allah, kendi birliğini tasdik edenlerin ikrarını işiten, ihlas ve samimiyetlerini çok iyi bilendir.

Bazı âlimlere göre bu ayetin hükmü kaldırılmıştır. Fakat sahîh olan görüş, bu ayetin

hükümünün kaldırılmadığıdır. Bu âyet, İslam devletine Cizye vererek boyun eğen ehl-i kitaba dair uygulanması gereken ahkâmdan bahsetmektedir. Bunlardan, cizye verenleri İslam'a girmeye, İslam dinini kabul etmeye zorlama yoktur. Fakat İslam dininden dönenler bu hükmün dışındadırılar. Onlar, İslam'ı kabul etmeye zorlanırlar. Aksi halde mürtet olan şahıs katledilir.

Bir de "**Dinde zorlama yoktur**" ayet-i celilesiyle vurgulanan kişilerin İslam'ı kabul etmesi için zor kullanmanın doğru olmadığıdır. Yoksa namaz gibi dinin direği olan vazifeleri Müslümanların yerine getirmesi için yetkili makamların zorlama hakkı yoktur, manasında değildir.

Cemaatle namaz kıldığı bilinen bir kişinin Müslüman olduğuna hükmolunabileceği gibi hakkında bütün İslam ahkâmi cari olur.^[18]

[1] Muhammed Emin ibn Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr

[2] Ebu Dâvut, kitabu's-salat, bâb: meta yu'meru'l-gulam bi's-salat no: 495

[3] Bakara Suresi/43

[4] Nisa Suresi/103

[5] El-Buhari Kitabu'l-İman, bab:el-İman ve kavlu'n-nebiyyi buniye'l-İslâmu ala hamsin no:8; Müslim, kitabu'l-İman bâb: kavlu'n-nebiyyi buniye'l-İslâmu ala hamsin no:121.

[6] Müddessir Suresi/40-43

[7] Meryem Suresi/59

[8] Yani kasten adam öldürme neticesinde yetkili makamlar tarafından uygulanacak kısas.

[9] El-Buhârî, Kitabu'd-diyât, bâb: 5; Müslim, Kitabu'l-kasâme, bâb: ma yubahu bihi demu'l-Müslim

[10] Nisa Suresi/ 116

[11] Ebu Davud, kitabu's-salat, bâb:kullu salatin la yütimmuha sahibuha tetimmu min tadavvuihi no: 864

[12] El-Fikhu'l-İslami ve Edilletuhu / Vehbe Zuhayli: 1/504

[13] Tevbe Suresi/5

[14] El-Buhari, Kitabu'z-Zekât, bâb: vucubu'z-zekât; Müslim, Kitabu'l-İmân, bâb: el-emru bi kitali'n-nas hatta yekulu lâ ilâhe illellâh.

[15] Yani malî ve canî artık bize emanettir. Onu İslâm mahkûn-i'd-dem yani canî ve malî heder edilemeyecek, devlet tarafından korunacak olan kişiler arasına alır.

[16] El-Buhârî, Kitabu'l-cihad ve's-siyer, bâb:du'a'u n-nebiyyi ile'l-islami vbe'n-nübûvvet; Müslim, Kitabu'l-İman, bâb:el-emru bi kitali'n-nas hatta yekulû lâ ilâhe illellah

[17] Bakara sûresi/256

[18] Muhammed Emin ibn Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr